

УДК 371.83

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ФАКТОРА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Ївженко Ю. В.

У статті розглядаються особливості діяльності студентських організацій та їх роль у формуванні соціальної активності особистості. Подано перелік досліджень вчених й аналіз нормативно-правових документів із зазначеного питання. Висвітлено вплив студентських організацій на особистість студента, види та напрями їх діяльності тощо. Схарактеризовано підходи до класифікації студентських організацій та напрями діяльності молодіжних громадських організацій студентів.

Ключові слова: соціальна активність, молодіжні громадські організації, студентські організації.

В статье рассматриваются особенности деятельности студенческих организаций и их роль в формировании социальной активности личности. Перечислены исследования ученых и анализ нормативно-правовых документов по данному вопросу. Освещено влияние студенческих организаций на личность студента, виды и направления их деятельности и т. д. Охарактеризованы подходы к классификации студенческих организаций и направления деятельности молодежных общественных организаций студентов.

Ключевые слова: социальная активность, молодежные общественные организации, студенческие организации.

The author considers peculiarities of activities of students' organizations and their role in the formation of social activity in students, offers a list of scientific research studies and analysis of relevant legal regulatory documents. The article highlights the impact of students' organizations on a student's personality, types and directions of their work, etc. Approaches to the classification of students' organizations and directions of work of public youth organizations are described.

Key words: social activity, public youth organizations, students' organization.

Молодіжні громадські організації є невід'ємною частиною демократичного суспільства. Позитивно налаштована соціальна діяльність відволікає молодь від негативних впливів. Крім можливості спільної діяльності та самореалізації, такі організації долучають молодь до життя суспільства, виражають та захищають їхні інтереси та права, є школою виховання громадян, отримання практичного досвіду співпраці у колективі, становлення лідерів.

Громадські організації студентів – специфічне соціальне явище. Такі об'єднання, здійснюючи багатогранну діяльність, займають помітне місце в молодіжному русі України.

Студентство – це особлива соціальна група, що навчається у вищих навчальних закладах з метою отримання певної кваліфікації, характеризуються особливими умовами життя, поведінкою та психологією, є найбільш активною частиною молоді. Студенти мають можливість як брати участь у діяльності молодіжних громадських організаціях, так і створювати свої організації.

Аналізуючи літературу, зауважимо, що більшість джерел недостатньо висвітлюють питання участі студентів у діяльності громадських організацій. Поза увагою залишається проблема формування соціальної активності особистості в діяльності студентських організацій. В основному участь студентів у громадській діяльності науковці пов'язують із змістовним використанням вільного часу, що визначається як частина позанавчального часу, атрибутивною ознакою якого є діяльність за власним вибором.

У вітчизняній та зарубіжній науці молодіжний рух вивчається у різних аспектах: молодіжний рух, молодіжні організації, методологічні основи та підходи

(М. Ф. Головатий); формування лідерських якостей особистості у діяльності студентських громадських об'єднань (Л. Ніколенко); соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп (Т. І. Лях); розвиток творчого потенціалу студентів у молодіжних громадських об'єднаннях вишу (Н. А. Жернокова); громадянське виховання студентів у системі вишівських громадських об'єднань (Т. В. Гурська); діяльність державних і громадських організацій та установ з формування ціннісних орієнтацій студентської молоді в кінці XX – на початку XXI століття (В. В. Ткаченко); діяльність державних і громадських організацій з розвитку фізкультури і спорту в вишах Алтайського краю (О. В. Морковіна).

Для нашого дослідження важливим є аспекти громадянського виховання студентів, що досліджували вітчизняні вчені: виховання у студентської молоді цінностей громадянського суспільства (С. Ф. Рашидов); управління процесом громадянського виховання студентів вищого навчального закладу (Т. В. Гребеник); громадянське виховання студентів педагогічних університетів у процесі туристично-краєзнавчої діяльності (А. П. Панчук); педагогічні умови формування громадянської позиції студентської молоді (А. Г. Сігова); громадянська соціалізація студентів коледжу в позанавчальній діяльності (В. П. Шабанов); соціалізація студентської молоді в умовах освітньо-виховного середовища педагогічного коледжу (Н. П. Ковальчук); соціально-педагогічні умови соціалізації студентської молоді у вищих педагогічних навчальних закладах (Н. А. Сівак); динаміка змін світоглядних орієнтацій студентів у трансформаційному суспільстві (В. Є. Білогур). Детальний аналіз сучасного молодіжного руху та діяльності студентських організацій в Україні, їх класифікацію здійснив український вчений О. В. Лісовець [2].

Мета статті: схарактеризувати особливості діяльності студентських організацій і їх роль у формуванні соціальної активності особистості.

Незважаючи на труднощі, державою забезпечуються основні умови успішної соціалізації молоді. Так, у Законі України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" визначені загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України. Інші закони сприяють розвитку ініціативи та активності молоді у всіх сферах суспільного життя; забезпечують розвиток студентського самоврядування; надають право створювати дитячі та молодіжні громадські організації; сприяють участі молоді у формуванні і реалізації державної молодіжної політики; залучають молодь до участі в роботі консультативно-дорадчих органів при органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування тощо.

Міжнародними організаціями за останні тридцять років прийнято сотні документів та резолюцій з проблем молоді. Найвідомішим з документів, який забезпечує вирішення проблем молоді, є резолюція ООН "Керівні принципи для довгострокового планування і здійснення відповідних послідовних заходів, що стосуються молоді". Цей документ містить рекомендації щодо поліпшення державної молодіжної політики та залучення до співпраці молодіжних організацій. Такі рекомендації є міжнародними орієнтирами розвитку молодіжного руху в нашій країні.

Для сучасної державної молодіжної політики України розуміння ролі організацій студентської молоді є надзвичайно важливим. Недаремно питання участі молоді, в т. ч. студентства, в суспільному житті та її залучення до реалізації державної молодіжної політики неодноразово висвітлювалися у щорічних доповідях Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України. Зокрема, в доповіді 2013 року було розкрито досвід, можливості, бар'єри участі молоді у суспільному житті; доповідь 2014 року присвячена економічній активності молоді.

Таким чином, міжнародними організаціями та національними органами влади визнається необхідність залучення молоді до вирішення існуючих проблем, а діяльність молодіжних громадських організацій сприяє якісному соціальному розвитку молодого покоління, підвищенню його соціальної активності.

Завдяки державній підтримці протягом останніх років кількість молодіжних громадських організацій зростає. У ці організації молоді люди об'єднуються відповідно до певної спільної справи (туризм, екологія, релігія, соціальна допомога тощо). Наприклад: ВМГО "Всеукраїнська молодіжна хостел-асоціація", МГО "Всеукраїнська молодіжна туристична асоціація", ВМГО "Зелена молодь України" та багато інших.

Зі становленням в Україні багатопартійної системи у більшості політичних партій створюються "молодіжні крила", до яких залучають активне студентство. У цих організаціях молодь готується до політичної кар'єри. Прикладом таких організацій є: "Соціалістичний конгрес молоді", "Ліберальне молодіжне об'єднання", молодіжне крило партії УДАР та інші. З'явилися молодіжні партії, що намагаються стати впливовими суб'єктами політичної діяльності (прикладом є створена у 1999 році "Молодіжна партія України").

Молодіжні громадські організації умовно можна розділити на три групи. Перша група – це організації, де студенти становлять менше 50 % від загальної кількості членів. Друга група – це організації, де студентів більше 50 %. І третя група – це власне студентські організації, де 90–100 % її членів – студенти. Прикладом таких організацій є всеукраїнські молодіжні громадські організації: "Асоціація правознавчих організаторів студентів України", "Українська студентська спілка", "Українська асоціація студентського самоврядування", "Всеукраїнська рада студентів", "Український Фонд студентів", "Наукове товариство молодих учених та студентів Буковинського державного фінансово-економічного університету", "Об'єднання студентів-правників Західноукраїнського колегіуму", "Луганська обласна громадська організація студентів та аспірантів юридичного факультету Східноукраїнського державного університету "Клуб юристів" та інші [4].

Студентські організації набагато мобільніше від інших молодіжних структур відстоюють інтереси саме студентської молоді. Метою діяльності таких організацій є надання допомоги студентам, захист їхніх соціальних, економічних та інших інтересів.

Студентська організація – один із багатьох соціальних інститутів, що дозволяє прискорити формування соціальної активності молоді. Вони виникають за ініціативи студентів та сприяють вирішенню нагальних проблем юнаків і дівчат. Своєю діяльністю студентські організації привертають увагу державних органів і громадськості до потреб студентства, спонукають до оптимізації пошуку шляхів покращення державної молодіжної політики, мотивуючи суспільство змінюватися з урахуванням запитів і потреб молоді.

За підтримки адміністрацій ВНЗ молодіжні студентські громадські організації збагачують навчально-виховний процес у навчальному закладі, займаючись організацією дозвілля студентів. Такі об'єднання проводять інтелектуальні ігри, спортивні заходи, фестивалі художньої самодіяльності тощо.

Молодіжні громадські організації студентів при багатьох вищих навчальних закладах створюються і функціонують відповідно до Закону України "Про дитячі та молодіжні громадські організації". Вони можуть діяти як в рамках окремих факультетів, так і вишу загалом. Участь студентів у організаціях ґрунтується на принципах демократичності, добровільності, самоврядування [3].

Для розуміння характеристик студентських організацій як окремого суспільного сектору слід зазначити, що на них поширюються ті ж характеристики, що й на інші громадські організації. Тобто вони повинні мати організаційну структуру, мету, завдання, сферу діяльності, умови членства тощо. Водночас розрізняються такі організації мотивацією участі, а саме: життєвими пошуками себе, бажанням пройти випробування у новій соціальній ролі, набути досвід самостійної роботи та відповідальності, проявити свою соціальну активність тощо. Так, В. Барабаш, вивчаючи мотиваційну структуру вступу осіб до молодіжних організацій, виявив такі найбільш значущі мотиви зазначеного: причетність до соціально значущих подій, престиж, конгруентність інтересів і цілей, самореалізація, доступ до соціально значущих ресурсів [1].

Отже, відповідно до своїх статутних документів та існуючих актуальних проблем студентські громадські організації здійснюють свою діяльність у таких напрямках:

- задоволення та захист законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних, навчальних, наукових інтересів;
- вироблення й реалізація студентських ініціатив;
- формування лідерських якостей, досвіду партнерської взаємодії з державними органами, будь-якими громадськими та комерційними організаціями;
- забезпечення участі молоді в ухваленні рішень й житті суспільства;

- сприяння вдосконаленню державної політики у сфері соціальної підтримки студентської молоді в Україні;
- міжнародний обмін, відпочинок, стажування за кордоном та інше.

У науковій літературі існує багато підходів до класифікації молодіжних та студентських організацій. В основному таку класифікацію здійснюють за особливостями соціальної бази, основними функціями, популярністю, особливостями впливу на соціальні процеси. Відтак студентськими організаціями можуть бути:

- профспілкові організації;
- громадські організації різного спрямування за інтересами (технічні, історичні, спортивні, мистецькі тощо);
- органи студентського самоврядування.

Зокрема, профспілкові організації студентів забезпечують правовий захист студентів, займаються вирішенням широкого кола соціальних проблем, здійснюють контроль за умовами навчання, проживання та побуту студентів. Наприклад, первинна профспілкова організація студентів НТУУ (КПІ) бере свої витoki зі створеного у 1903 році "Товариства допомоги нужденним студентам Київського політехнічного інституту Імператора Олександра II". Головними напрямками діяльності зазначеної організації є: організаційно-масова робота, соціальний та правовий захист, оздоровлення та відпочинок, поліпшення житлово-побутових умов, культурно-спортивна робота, громадський контроль тощо [5].

Деякі студентські організації мають ідейно-політичне або фахове спрямування (наприклад, Молодіжне крило громадської організації "Європейський фонд сприяння рекреаційно-природознавчій, природоохоронній та гуманітарній діяльності "ФУТУРУС XXI"). Існують молодіжно-студентські організації, діяльність яких спрямовується на розвиток лідерських якостей своїх членів (наприклад, Всеукраїнська громадська організація "Фундація молодих лідерів в Україні").

Окремо слід охарактеризувати студентські громадські організації, створені на базі органів студентського самоврядування. Перед ними стоїть завдання допомогти студентам у навчанні, професійній та громадській роботі, організувати відпочинок та побут. Їх діяльність є майданчиком для конструктивного спілкування та співпраці. Прикладом таких організацій можуть бути Всеукраїнська молодіжна громадська організація "Демократичний союз студентів "Студентська платформа", "Студентська рада Києва" та інші.

З року в рік зростає кількість регіональних та місцевих студентських організацій. Такі організації здійснюють заходи щодо широкого залучення до своїх лав активних студентів, розробляючи й реалізуючи різноманітні соціально значущі й цікаві для молоді проекти соціального, професійного, освітнього спрямування. Наприклад, "Демократична спілка студентів "Студентська платформа" у 2013 році розробила проекти "Всеукраїнська виставка вакансій "Освіта. Робота. Підприємництво", для представників студентського самоврядування щодо організації молодіжних трудових загонів при ВНЗ України "Літня школа-зліт "Праця людини – окраса і слава!", ВМГО "Студентленд" запропонувала проект для студентів "ISIC Україна".

Багато молодіжних громадських організацій співпрацюють з навчальними закладами в різних напрямках. Прикладом такої співпраці є розробка спільних планів та програм діяльності навчальних закладів.

Проте молодіжні громадські організації у навчальному закладі зіштовхуються із різноплановими проблемами, що заважають їм працювати. За результатами проведеного нами соціологічного дослідження у 2008-2009 роках, в якому взяли участь 515 фахівців з виховної роботи міських, районних та обласних управлінь освіти, було виявлено низку проблем у діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій, зокрема опитані зазначили відсутність матеріальної бази (26 %), інерція застарілих підходів і форм роботи (21 %), відсутність у громадських організацій ідеалів і цілей (17 %). З'ясовано, що з метою активізації діяльності існуючих громадських організацій, які діють у навчальних закладах, необхідно покращити:

- форми взаємодії з навчальними закладами;
- форми і методи діяльності громадських організацій;
- підбір кадрів у громадські організації тощо [6].

Важливим чинником поліпшення співпраці навчальних закладів з молодіжними та дитячими громадськими організаціями є компетентність керівників громадських організацій. Більш позитивне ставлення до організації, де керівник має досвід громадської діяльності. Серед напрямів співпраці навчальні заклади найбільше підтримують: розвиток самоврядування та громадської активності; підтримка творчих ініціатив; здійснення соціальних проектів; підготовка лідерів та інші.

Таким чином, студентські громадські організації – соціальна група, що добровільно об'єдналася для вирішення соціальних потреб молоді і є самоврядним громадським формуванням студентів одного або декількох вищих навчальних закладів.

Специфічними особливостями діяльності студентських організацій є педагогічна спрямованість, взаємодія з адміністрацією навчального закладу, органами влади, різноманітними громадськими та комерційними організаціями. Такі особливості є фактором формування соціальної активності особистості студентів та доповнює вплив інших соціальних інститутів.

Враховуючи актуальність досліджуваної проблеми, необхідно різноаспектно вивчати участь студентів у діяльності молодіжних громадських організацій в умовах реформування вищої освіти; досліджувати різноманітні механізми формування соціальної активності особистості у діяльності студентських організацій.

Література

1. Барабаш А. В. Інституціоналізація сучасного молодіжного руху України: тенденції та проблеми : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : спец. 22.00.04 ; Барабаш А. В. / Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2005. – 19 с.
2. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України : навч. посіб. / О. В. Лісовець. – К. : Академія, 2011. – 256 с.
3. Закон України "Про дитячі та молодіжні громадські організації" // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 1.
4. Сайт Держінформ'юст [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rgo.informjust.ua/>. – Назва з екрана.
5. Сайт первинної профспілкової організації студентів НТУУ (КПІ) [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://studprofkom.kpi.ua>. – Назва з екрана.
6. Сучасний стан взаємодії органів управління освітою з молодіжними та дитячими організаціями України: результати дослідження / Ю. В. Івженко. – К. : Четверта хвиля, 2010. – 168 с.